

Рекомендації по догляду за посівами

озимих зернових культур та озимого ріпаку в 2025 році.

Цьогорічна зима виявилася аномально теплою і по суті тривала один місяць - в лютому.

Стабільний перехід середньодобової температури повітря через +5 °С в сторону зниження спостерігався з 3 листопада, тобто припинення активної вегетації рослин озимих зернових культур відбулося на 10-15 днів раніше середніх багаторічних дат.

Вологозабезпеченість посівів на час припинення активної вегетації добра.

Погода в грудні була відносно теплою з помірними опадами. Січень був аномально теплим з опадами в межах норми. Погода в лютому була типовою для зими щодо температури повітря, але з недостатньою кількістю опадів. Крім того, лютий характеризувався різкими перепадами денних і нічних температур, особливо в другій та третій декадах місяця, амплітуда їх коливань становила 10 – 20 °С.

Впродовж зими критичних умов для перезимівлі рослин озимини не відмічалось.

Відновлення активної вегетації рослин відбулося 6 березня, що на 10-14 днів раніше середніх багаторічних дат.

Вміст продуктивної вологи в ґрунті можна сказати, що він є недостатнім на час відновлення весняної вегетації рослин і становить в орному шарі 29-33 мм, в метровому 132-147 мм, за оптимального показника > 160 мм в метровому шарі.

Причиною такого становища є дефіцит опадів впродовж зими, який склав 20% від кліматичної норми. Також, різкі перепади денних та нічних температур спричинили непродуктивне випаровування вологи з ґрунту. Відновлення вегетації весною супроводжується суховійними вітрами, які також спричиняють значні втрати вологи.

Озимі зернові культури.

Стратегія догляду за посівами озимих зернових культур весною повинна бути спрямована на створення та дотримання оптимальної щільності продуктивного стеблостою, забезпечення рослин елементами живлення у достатній кількості, контролювання та забезпечення належного фітосанітарного стану посівів.

Першим прийомом догляду в ранньовесняний період за озиминою, яка добре збереглася після зими, є підживлення азотними добривами. За багаторічними спостереженнями наукових установ відновлення весняної вегетації, незалежно від його термінів, останнім часом супроводжується сильними вітрами, які за підвищення температури повітря в короткі терміни спричиняють значне висихання верхнього шару ґрунту, що знижує ефективність внесення сипучих азотних добрив. Тому з метою підвищення ефективності використання добрив, в перше підживлення озимих зернових культур доцільно вносити максимально можливу дозу азоту, яка передбачалась для підживлення.

Хороші результати забезпечує ранньовесняне підживлення озимої пшениці сумішшю сульфату амонію з аміачною селітрою в пропорції 1:2.

Враховуючи цьогорічний стан розвитку рослин на посівах озимих зернових культур їх краще підживити азотними добривами на початку відновлення активної вегетації. Дослідженнями встановлено, що у більшості випадків перенесення підживлення, особливо на слаборозвинених посівах, на пізніші терміни - менш ефективне.

На добре розвинених посівах та з високим агрофоном доцільно обмежити внесення азотних добрив в початкові періоди весняної вегетації до N_{30-40} , однак за ранніх строків відновлення весняної вегетації на таких посівах перше підживлення доцільно перенести на III етап органогенезу, тобто через 8-10 днів після відновлення активної вегетації, коли припиняються процеси весняного кушення і внесений азот використовується для підтримання потенціалу колосу.

Друге та третє підживлення проводять лише за необхідності у фазу виходу в трубку та колосіння, доцільність таких підживлень та дозу азоту встановлюють на основі рослинної діагностики. За посушливих умов пізні азотні підживлення доцільно проводити позакоренево розчином сечовини або КАС в дозі N_{15-20} . Для уникнення опіків листової поверхні та покращення живлення рослин до розчину доцільно додати $MgSO_4$ (5%-ної концентрації).

Останніми роками ми спостерігаємо азотно-фосфорне голодування рослин в період весняного відновлення вегетації навіть за достатнього внесення добрив, що нашу думку пов'язане з різкими перепадами температур в цей період.

Встановлена ефективність застосування в такі критичні періоди живлення рослин озимої пшениці позакореневих підживлень фосфорними добривами на хелатній основі. Зокрема, обробка посівів озимої пшениці розчином Оракул колаформін фосфору 2,5 л/га, що забезпечує приріст врожайності зерна на 5-6% порівняно з варіантом без обробки.

З метою зниження негативного впливу несприятливих погодних умов на формування продуктивності посівів озимих зернових культур, особливо за слабого розвитку рослин, високоефективним є внесення разом із засобами захисту рослин регулятора росту Вимпел та мікродобрив на хелатній основі Нутривант, Вуксал, Еколист, Оракул та інших.

Враховуючи, що впродовж зими спостерігалася тепла погода, слід очікувати підвищену засміченість посівів малорічними зимуючими бур'янами. Тому, щоб не допустити їх переростання, хімічне прополювання слід провести якомога раніше (не пізніше фази кушіння).

Вибір гербіциду залежить, у першу чергу, від видів бур'янів на кожному конкретному полі, але за такої ситуації, яка склалася в умовах цього року, слід використовувати гербіциди з відносно широким спектром дії, які ефективні за відносно низьких температур (плюс 5-10 °C): гроділ ультра, літур, гранстар, логран 75 та інші.

За сильної засміченості посівів мітлицею білою, перевагу слід надати таким гербіцидам як калібр (60 г/га) та пума супер (1 л/га). На запирієних площах доцільним буде застосування монітору 750 (13-26 г/га).

У зв'язку теплою погодою впродовж зими можливе поширення таких хвороб як борошниста роса і септоріоз, особливо на добре розвинених посівах ранніх і оптимальних строків сівби. За підвищення температури повітря до 10-14°C і його вологості 90-95% слід очікувати значний їх розвиток у весняний період. Тому в період кушення і під час виходу рослин в трубку посіви доцільно обробити одним із препаратів: дерозал (0,5 л/га), імпакт (0,5 л/га), тілт (0,6 л/га), амістад екстра (0,5-0,75 л/га), топсін М (1,0 л/га) та ін., що є ефективними проти даних хвороб. Після виколошування доцільніше застосовувати альто супер (0,4-0,5 л/га), фолікур БТ (1,0-1,25 л/га), фалькон (0,6 л/га), колосаль про (0,4-0,6 л/га), абакус (1,25-1,75 л/га), рекс дуо (0,6 л/га) та інші, які мають захисну дію і проти хвороб колоса. Застосовувати

фунгіциди доцільно в бакових сумішах з гербіцидом або з мікродобривами під час позакоренових підживлень.

В умовах раннього відновлення вегетації зростає ймовірність вилягання посівів озимих зернових культур, особливо добре розвинених. Тому такі посіви необхідно в фазу кушіння – початку виходу в трубку обробити ретардантами: хлормекватхлорид, антивилягач, терпал С та ін. На посівах озимої пшениці вносити хлормекватхлорид доцільніше в 2 прийоми: перший – в фазу кушіння (1,5 л/га), другий – кінець кушіння – поява першого вузла (1,0 л/га). Контролювати довжину всіх міжвузлів і товщину стінок соломини дає змогу почергове внесення хлормекватхлориду (1,5 л/га) у фазі кушіння та терпалу С (1,0 л/га) під час видовження стебла у фазі 2-5 вузлів.

Озимий ріпак

Обстеження стану посівів ріпаку озимого показали, що рослини як оптимальних так і пізніх строків сівби перебувають у доброму і задовільному стані за густоти рослин для гібридів 54-58 шт./м² і 46-50 шт./м², для сортів 80-86 шт./м² відповідно.

Аномально тепла погода в грудні та січні призвела до активної вегетації рослин в кінці січня. Поступове зниження температури повітря впродовж лютого сприяло повторному загартуванню рослин і припиненню вегетації. Відновлення весняної вегетації відбулося 6 березня.

Під час візуального огляду посівів на дату відновлення весняної вегетації, рослини є життєздатними, коріння при розрізі має білий колір та добре тримається в ґрунті. Спостерігається відмирання ушкоджених морозами листків, тоді як верхні листки і точка росту жива, мають зелений колір.

Несприятливих факторів у зимовий період, які могли б викликати загибель оптимально розвинених рослин не спостерігалось. При обстеженні посівів ріпаку після відновлення весняної вегетації особливу увагу необхідно звернути на пізні посіви, які увійшли в зиму слабо розвиненими. На таких посівах можливе ушкодження рослин через розривання корінців при різких перепадах денних і нічних температур, що характерно було для погоди в кінці лютого.

Для утворення пагонів та підвищення продуктивності ріпаку в умовах цьогорічної весни необхідно проводити підживлення азотними добривами в дозі 80–100 кг/га д.р. На важких та середніх за механічним складом ґрунтах таке підживлення доцільно буде застосовувати в один прийом, на легких – в два прийоми: перше – в ранньовесняне підживлення, друге – за висоти рослин 5-10 см, тобто до початку росту стебла.

Для ранньовесняного підживлення використовують аміачну та аміачно-вапнякову селітру, сульфат амонію. Найкращим добривом для поверхневого підживлення є аміачна селітра, оскільки вона досить швидко розчиняється та проникає у верхній шар ґрунту, азот у нітратній та аміачній формі під час весняної вегетації відразу використовується рослинами.

Слід пам'ятати, що карбамід недоцільно застосовувати для ранньовесняного підживлення, адже його ефективність за поверхневого внесення на 15–20% нижча, ніж аміачної селітри, через значні втрати азоту. Карбамід – добриво пролонгованої дії, що містить азот в амідній формі, для перетворення якого в азот доступний для рослин необхідна підвищена температура та участь мікроорганізмів. Отже, з метою підвищення ефективності використання азоту з карбаміду його краще вносити в

грунт або використовувати для позакореневого підживлення під час вегетації в дозі N_{15} кг/га д.р. сумісно із мікродобривами.

За дефіциту в ґрунті сірки на посівах ріпаку озимого ефективним для ранньовесняного підживлення є застосування сульфату амонію 1,5-2,0 ц/га, який доцільно поєднувати із внесенням аміачної або аміачно-вапнякової селітри.

Підживлення посівів азотними добривами навесні, стимулює переважно ріст вегетативної маси. Для підвищення продуктивності рослин важливим буде підживлення їх рідкими добривами на хелатній основі, що містять в своєму складі макро- і мікроелементи у фазу весняної розетки та початок бутонізації рослин в поєднанні з обробкою насіння посівів проти шкідників.

За вирощування ріпаку на насіння особливу увагу слід звернути на захист рослин від бур'янів, шкідників та хвороб. Нехтування захисними заходами знижує врожайність на 30–60%, інколи призводить до повної втрати врожаю.

Посіви ріпаку засмічуються переважно такими бур'янами: підмаренник чіпкий, щиряця звичайна, ромашка непахуча, редька дика, лобода біла, гірчиця польова, куряче просо, осот польовий і рожевий та падалиця зернових. З метою успішної боротьби з бур'янами ефектним є застосування ґрунтових гербіцидів: Бутізан Авант (2 л/га), Бутізан 400 (2 л/га) відразу після сівби.

Для знищення падалиці зернових та інших злакових бур'янів на посівах у фазу 4-5 листків вносити гербіциди Арамо 45 (1,7 л/га), Фюзілад Супер (1,8 л/га).

Важливим заходом на посівах ріпаку восени у фазі 4-5 і 6-8 розеткових листків, проти хвороб (бактеріоз коренів, альтернаріоз, фомоз, циліндроспоріоз, сірої та білої гнилей) та проти переростання рослин, а також підвищення їх зимостійкості і весною за висоти 25 см до початку бутонізації для профілактики розвитку хвороб є обприскування одним із фунгіцидів-інгібіторів росту (Карамба Турбо в.р. (0,5-0,75 л/га), Тілмор 240 ЕС, к.е. (0,75-0,9 л/га).

Для покращення стану посівів весною та підвищення їх продуктивності слід застосовувати позакореневе підживлення у фазу відновлення вегетації рослин та на початку бутонізації борними мікродобривами в поєднанні із обробкою посівів проти шкідників.

Найбільш поширеними шкідниками в посівах ріпаку є ріпаковий пильщик, хрестоцвіті блішки, ріпакова блішка, ріпаковий білан, капустяний галовий прихованохоботник, ріпаковий квіткоїд, великий ріпаковий прихованохоботник, стебловий прихованохоботник, капустяний стручковий комарик, капустяна попелиця, слимаки. Для успішної боротьби із шкідниками необхідно застосовувати комплекс агротехнічних і хімічних заходів. Боротьбу зі шкідниками ріпаку проводити, виходячи з обстеження посівів, враховуючи при цьому економічні пороги чисельності.

Періоди контролю і економічні пороги шкодочинності

<i>Шкідники</i>	<i>Період контролю</i>	<i>Економічні пороги чисельності</i>
Хрестоцвіті блішки	Поява сходів, температура повітря 15°C	Більше 3 жуків на 1 м ²
Блішка ріпакова	Від сходів ріпаку до зниження температури нижче 6°C	Більше 3 жуків на 1 м ²
Ріпаковий трач	У вересні – жовтні	2 і більше гусениць на рослину

	Травень	1 і більше гусениць на рослину
Приховано-хоботник ріпаковий	При температурі більше 9°C: жовті посудини по краях поля	Більше 4 жуків на 1 м ² або 2–3 жука на 1 жовту посудину в день
Приховано-хоботник стебловий	При температурі більше 12°C: жовті посудини по краях поля	5–7 жуків на 1 жовту посудину в день
Ріпаковий квіткоїд	Утворення бутонів	В середньому 1 жук на одне суцвіття
	Часті дні з температурою більше 12°C	В середньому 2–3 жука на одне суцвіття
Комарик капустяний галовий	Від утворення перших стручків до кінця цвітіння, з температурою до обіду більше 15°C	В середньому 1 яйцекладуча самка на 4 рослини
Приховано-хоботник стручковий	Від початку цвітіння до повного цвітіння, з температурою після обіду більше 15°C	В середньому 1 жук на 2 рослини
Попелиця капустяна	Перед цвітінням	В середньому 600 попелиць на рослину
	Кінець цвітіння – не пізніше 7 днів після цвітіння	100 і більше попелиць на рослину

Для контролю розвитку шкідників у фазу сходів та осінньої розетки з 4-6 листків застосовувати такі інсектициди: Децис Форте, к.е. (0,06-0,07 л/га), Децис Профі (0,03-0,04 л/га), Нурел Д, 55% к.е. (0,6-0,8 л/га), Фастак, 10% к.е. (0,10-0,15 л/га). Весною у фазу стрілкування-бутонізація ефективними є такі препарати: Нурел Д, 55% к.е. (0,6-0,8 л/га), Вантекс, 6% (0,06-0,08 л/га); у фазу цвітіння-утворення стручків інсектициди: Моспілан, 20% р.п. (0,12-0,15 кг/га), Біскайя (0,3-0,4 л/га), Каліпсо, к.е. (0,20-0,25 л/га).

У фазу кінець цвітіння та початок утворення стручків проти хвороб слід застосовувати хімічну обробку посівів фунгіцидами: піктор (0,5 л/га), пропульс (0,8-0,9 л/га), альтерно (0,5-1,0 л/га). Обприскування посівів доцільно проводити самохідними обприскувачами.